

LAUSUNTO

28.9.2015

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Viite: Lausuntopyyntö (11.8.2015) STM046:00/2015

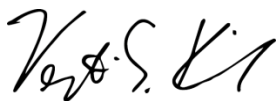
Asia: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi tupakkalaksi ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystoiminnallinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 200 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 65 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Kaarina Tamminiemi, kaarina.tamminiemi@soste.fi, 040 5774614

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntopyynnöstä ja toteaa kannattavansa tupakkalakiuudistusta ja sen nojalla annettavia säädöksiä.

Lisäksi SOSTE esittää, että

- tupakointikielto yksityisautoissa, kun kuljetettavana on alaikäisiä lapsia, nostettaisiin mukaan lakiehdotukseen.
- lakiehdotukseen otettaisiin mukaan myös tuotemerkittömät tupakkapakkaukset, joiden positiiviset vaikutukset koskettavat koko väestöä ja erityisesti nuoria, jotka ovat herkempiä mainonnan vaikutuksille ja tupakan pitkäaikaisseurauksille.

LAUSUNTO

YLEISTÄ

Tupakointi on edelleen keskeinen kansanterveysongelma Suomessa vaikka tupakkapoliittisilla uudistuksilla tupakointi on saatu vähenemään. Tupakkapolitiikka on kohdannut myös uusia haasteita kuten uudet tavat käyttää nikotiinia mm. sähkösavukkeet ja makuaineet, nuuskan matkustajatuonnin lisääntyminen, maahantuonti Ruotsista ja Venäjältä eli aikarajan puuttuminen Euroopan talousalueen ulkopuolisista maista tapahtuvalle tuonnille. Tupakointi on erityisen ongelmallinen kansanterveyden näkökulmasta, koska se kohdistuu eri tavalla eri väestöryhmiin. Tupakoinnin vähentämisellä olisi huomattava vaikutus sosioekonomisten terveyserojen kaventumiseen.

Vuosittain tupakointi aiheuttaa noin 4 400 ennenikäistä kuolemaa ja noin 10 prosenttia kaikista kuolemista johtuu tupakoinnista. Tupakasta johtuviin sairauksiin kuolee ennenikäisesti jopa puolet tupakoitsijoista ja eri väestöryhmien välisistä kuolleisuuseroista tupakka selittää miehillä 25 prosenttia ja naisilla 13 prosenttia. Maailmanlaajuisesti tupakka tappaa vuosittain noin 6 miljoonaa ihmistä, joista 600 000 ihmistä kuolee altistuttuaan elinympäristön tupakansavulle.

Tupakoinnin välittömät kustannukset yhteiskunnalle ovat arvioiden mukaan noin 617 miljoonaa euroa ja välilliset kustannukset, kuten työntekijöiden sairauspoissaolot, ovat vielä tätäkin suuremmat. Tupakkatuotteiden käytön on arvioitu aiheuttavan yhteiskunnalle yhteensä yli 1,5 miljardin kustannukset.

Tupakkalainsäädäntöä on kehitetty Suomessa johdonmukaisesti vuodesta 1976. Suomi on ensimmäinen maa maailmassa, jossa on lailla säädetty tavoite ihmiselle myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppumiselle. Toisaalta Euroopan maiden tupakkapolitiikkaa vertailevassa selvityksessä Suomi sijoittui vuonna 2013 tehdyssä arvioinnissa yhdeksänneksi. Selvityksessä todettiin, että Suomella on kunnianhimoinen tavoite tupakkapolitiikassa, mutta toimenpiteitä tulisi tehdä nykyistä enemmän, jotta lain tavoite on mahdollista saavuttaa.

Lakiuudistus liittyy EU:n tupakkatuotedirektiiviin, jonka tulee astua voimaan jäsenmaissa viimeistään 20.5.2016. Osa muutoksista perustuu Suomen omaan harkintaan. Lakiuudistus vastaa myös kansainvälisestä tupakkapuitesopimuksesta nouseviin velvoitteisiin.

SOSTE:n mielestä on erittäin tärkeää, että tupakkatuotedirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä tupakkalain rakennetta selkeytetään ja päivitetään vastaamaan nykyajan vaatimuksia korvaamalla vanha tupakkalaki kokonaan uudella lailla. Kannatamme kaikkia luonnoksessa ehdotettuja muutoksia myös tupakkatuotedirektiiviä pidemmälle meneviä kansallisia toimenpiteitä lakiluonnoksessa esitetyn mukaisesti.

SOSTE haluaa kiinnittää erityisesti huomiota:

Lasten ja nuorten näkökulmaan Tupakoinnin aloittaminen tapahtuu useimmiten jo lapsena ja fyysinen riippuvuus kehittyy monelle nuorelle nopeasti. Kahdeksan kymmenestä tupakoivasta aikuisesta on aloittanut tupakoinnin teini-ikässä. Tupakkalaki on erityisen tärkeässä asemassa, kun halutaan edistää lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia.

Kansanterveydelliseen näkökulmaan Suomen terveystalouden tavoitteena ovat koko väestön mahdollisimman hyvä terveys ja mahdollisimman pienet sosioekonomiset terveyserot. Koska tupakointi on keskeinen terveyseroja aiheuttava tekijä, on tärkeää, että lakiehdotuksessa on huomioitu eri väestöryhmien yksilölliset tarpeet.

Lasten ja nuorten näkökulma

SOSTE haluaa nostaa esille alaikäiset lapset ja nuoret, jotka tahtomattaan altistuvat tupakansavulle omissa elinympäristöissään. Tupakkalain keskeisimmiksi tavoitteiksi on määritelty väestön suojeleminen ympäristön tupakansavun aiheuttamilta terveyshaitoilta, ja kieltojen tavoitteena on, ettei kukaan joutuisi vastoin omaa tahtoaan altistumaan tupakansavulle. Lastensuojelulakiin (417/2007) nojaten on pyritty vähentämään tupakointia alaikäisten elinympäristöissä, mutta edelleen yksityisautoilun tupakointikielto, alaikäisen läsnä ollessa, ei ole sisällytetty tupakkalain esityksen luonnokseen. Suunta maailmalla on tähän suuntaan ja tupakointi yksityisautoissa on kielletty jo osassa Australian, Kanadan ja USA:n osavaltioita ja alueita. Englannissa ja Walesissa kielto tulee voimaan ensi kuussa. TNS Gallupin vuonna 2013 tekemän kyselyn mukaan 84 prosenttia vastanneista kannatti kieltoa ja tupakoivistakin 70 prosenttia. SOSTE pitää tärkeänä, että tupakointikielto yksityisautoissa, kun kuljetettavana on alaikäisiä lapsia, nostettaisiin mukaan lakiehdotukseen. Kuitenkin aina silloin, kun rajoitetaan tai puututaan yksilönvapauksiin, tulee asiaa harkita huolellisesti.

Sähkösavukkeiden käyttö on yleistynyt viime vuosina. Myös alaikäisten sähkösavukkeekokeilut ovat lisääntyneet merkittävästi. Sähkösavukkeita ja nikotiininesteitä markkinoidaan aktiivisesti. SOSTE kannattaa, että sähkösavukkeet ja nikotiininesteet tulisivat tupakkalain sääntelyn piiriin ja että niitä kohdeltaisiin lainsäädännössä samalla tavalla kuin tupakkatuotteita, jotta niistä ei tule alaikäisille uutta väylää tupakkatuotteiden käytön aloittamiseen.

Kansanterveydellinen näkökulma

Kansalaisia yleisesti koskettavat tupakoinnin vähentämistä edistävät toimenpiteet edistävät kansanterveyttä. Yksi keskeinen keino kansanterveyden näkökulmasta on elinympäristöjen savuttomuus. SOSTE pitää tärkeänä, että lakiehdotuksen yhtenä pyrkimyksenä on edistää ympäristön savuttomuutta tiukentamalla lainsäädäntöä. On hyvä, että taloyhtiöt voisivat jatkossa kieltää tupakoinnin parvekkeella nykyistä helpommin.

Tupakan markkinointiin ja mainontaan tulisi SOSTE:n mielestä puuttua lakiehdotuksessa entistä tiukemmin. On hyvä, että tupakkatuotedirektiivi velvoittaa jäsenmaita ottamaan käyttöön teksti- ja kuvavaroitukset, jotka peittävät askin etu- ja takapinnasta vähintään 65 %. Näiden lisäksi SOSTE esittää, että lakiehdotukseen otettaisiin mukaan myös tuotemerkittömät tupakkapakkaukset, joiden positiiviset vaikutukset koskettavat koko väestöä ja erityisesti nuoria, jotka ovat herkempiä mainonnan vaikutuksille ja tupakan pitkäaikaisseurauksille. Tuotemerkittömät pakkaukset on otettu käyttöön Australiassa jo vuonna 2012 ja kokemukset sieltä ovat olleet hyviä. Myös Irlanti ja Iso-Britannia ovat hyväksyneet vastaavan lain.

LOPUKSI:

Suomi on kuulunut tupakkapolitiikan edelläkävijämaihin ja tupakkapoliittiset lainsäädäntötoimet ovat saaneet myös kansan enemmistön kannatuksen. Paikka edelläkävijämaana ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, koska monissa muissa maissa tehdään päätöksiä nopeammin ja rohkeammin, esimerkiksi tuotemerkittömistä tupakkapakkauksista. Positiivisena yhteiskunnallisena toimenpiteenä nähdään nykyisen hallituksen linjaama tupakkaveron korotus, jonka on todettu olevan yksi tehokkaimmista keinoista vähentää tupakkatuotteiden kysyntää.

Koska tupakkapoliittisilla uudistuksilla tupakointi on saatu selkeästi vähenemään, on tupakkalain uudistus keskeisessä roolissa myös pyrittäessä saavuttamaan yleisen tupakkapolitiikan mukainen tavoite, jonka mukaan Suomi olisi tupakaton vuoteen 2040 mennessä. Asiantuntijoista koostuvan Savuton Suomi -verkoston mukaan tavoite olisi mahdollista saavuttaa jo vuonna 2030 uusien tupakointia rajoittavien ja ehkäisevien toimenpiteiden sekä entistä tehokkaampien tupakoinnin lopettamisen tukitoimien avulla.

SOSTE pitää lakiehdotusta askeleena oikeaan suuntaan, kohti savutonta Suomea. Vaikuttavan tupakkapolitiikan tekemiseen tarvitaan laaja-alaisesti eri toimijoita. Monet kansanterveysjärjestöt tekevät merkittävää työtä tupakoinnin ehkäisyn, vähentämisen ja lopettamisen tuen parissa. Heillä on vankka kokemus ja osaaminen hyödynnettävänä. Jotta lakiuudistukset saadaan juurtumaan käytännön toimintaan, on järjestöillä tässä suuri rooli.